

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Müfredat Çalışmaları Hakkında Öneriler Raporu

www.maarifplatformu.com

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ MÜFREDAT ÇALIŞMALARI HAKKINDA ÖNERİLER

Millî Eğitim Bakanlığı, yaklaşık iki yıldır süren ve adı “**Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli**” (TYMM) olan geniş çaplı bir yenilik çalışmalarında sona gelmiş bulunmaktadır. Tüm öğretim kademelerindeki zorunlu derslere ait "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli" yeni müfredat taslağı, "<https://gorusoneri.meb.gov.tr>" internet adresi üzerinden bir hafta süresince kamuoyunun görüşüne sunulmuştur.

Bildirildiğine göre 2024 yılında 1. Sınıf, 5. Sınıf ve 9. Sınıflarda, yeni geliştirilen müfredatlar uygulanacaktır. Bu uygulama öncesinde söz konusu müfredatlar çerçevesinde ders kitaplarının yazımı gerçekleştirilecektir. Bu çalışmalar, birçok mesele ile boğuşan Türk eğitim sisteminin daha iyiyi bulma ve yapma arayışı bakımından takdire şayandır. Ancak her insanî icraat gibi bu çalışmalarda da tam olarak anlaşılamayan ve Bakanlığın üst düzey yöneticilerinin basına akseden ifadeleri ile tam örtüşmeyen bazı belirsiz husus ve boyutlar mevcuttur. Bu noktada akla ilk takılan husus, Bakanlığın iyi niyet çabalarının adı geçen yenilik çalışmalarına ve özellikle müfredata tam olarak sirayet etmediği yönündedir. Bu itibarla akla, “**yapılan çalışmalar şekli mi kalmıştır?**” veya “Bakanlığın iradesi, alt kadrolara tam olarak sirayet etmemekte midir?” şeklinde şüphe ve tereddüt uyandırmaktadır.

Ecdadımız Ortaçağda bilimde zirveye çıktı ve bilimin kurucularını yetiştirdi. Eleştirel düşünce, araştırmayı, bilim geleneğini ve medeniyeti Batı bizden öğrendi. Ecdadımızı bilimde zirve yapan sırrı araştırdığımızda Nizamiye medreselerinin kurucu fikir babası Nizam-ül Mülk’ün şu sözü karşımıza çıkıyor: “Kitaplar bize ‘biz’i anlatmalıdır. Mektep ise ‘biz’i yaşatmalıdır. Muallimler de ‘biz’ den biri olmalıdır.” Asıl önemli olan, Nurettin Topçu’nun deyimi ile, Milli Mektep projemizin ve Maarif Davamızın hayat bulmasıdır. Maarif davamızı Oktay Sinanoğlu “gönül+akıl” birlikteliği şeklinde formüle etmektedir.

Bu analiz ve değerlendirme raporumuzda Bakanlığın “**Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli**” adı verilen müfredat taslağı bütüncül ve çok boyutlu bir değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Bu değerlendirmede ölçütümüz taslakta ortaya konulanların bizim milletimiz için, bizim ülkemizde kurulmuş olan bu eğitim sisteminin, hem dünya görüşü, hem eğitim, insan ve bilim felsefeleri ile bizim tarih, kültür ve değerlerimizle çelişmemesidir. Taslak, milletimizin değerleriyle ortak değere kavuşması yolunda bir ön değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Taslakta niyet edilen ve planlananların hayata geçmesi için önündeki engellere ve çözüm yollarına dikkat çekilmektedir.

Açıklanan yeni müfredat programında öncelikle sorgulanması gerekenleri gündeme getiriyoruz. Buna göre hali hazırda taslak şu yönleri ile zayıf ve eksik kalmaktadır.

- Müfredatın ortak metninde ifade edilen felsefe, **bize** ait dünya görüşü ve bu görüşe uygun tanımlanan öğrenci profili kısmen güzel olmakla birlikte; bu felsefe ve profilin, programların büyük kısmına yansıyor yansımadığı sorgulanmalıdır.
- Değer modeli olarak geliştirilen EDE (Erdem-değer-eylem) modelinde ve öğrenci profilinde **manevi değerlere ve inancımıza** yeterince yer verilip verilmediği sorgulanmalıdır.

- Değer modeli olarak geliştirilen EDE (Erdem-değer-eylem) modelinde yer aldığı kadarıyla değerlerin (Adalet, aile bütünlüğü, mahremiyet, vatanseverlik, vs.) programlarda yeterince işlenip işlenmediği ya da ortak metinde ifade edilen manevi ve kültürel değerlerden soyutlanarak mı kullanıldığı sorgulanmalıdır. Programların içinde bu değerler “D” koduyla verilmiştir (D1, D2...., D1.2, D1.3... gibi)
- Programların, özellikle Fen Bilgisi, Biyoloji, Fizik, Kimya gibi alanların yazılışında **evrimci, ateist, doğacı bir görüşün** hâkim olup olmadığı ve kullanılan dilin bizim **kültürümüzdeki yaratılış inancına** zıtlığı sorgulanmalıdır.
- Başta tarih dersi olmak üzere sosyal bilgiler, inkılap tarihi, insan hakları ve vatandaşlık ve hayat bilgisi dersleri kültürel öğeleri en çok taşıyan tarihi ve kültürel kodlarımız üzerine hazırlanması gereken derslerdir. Bu derslerde **merkezde kendi tarihimizin yer alması** ve buradan başlayarak dünyadaki diğer olaylar ve yaşam şekilleri verilmesi gerekir. Yani kısaca özellikle bu kitaplar bize bizi doğru bir şekilde anlatmalıdır. Programlara bu gözle bakıldığında bu programlarda merkezde “**bizim**” olup olmadığımız sorgulanmalıdır. Yer yer kültürel öğelere yer verilse de; merkezde olmakla yer verilmek arasında fark vardır. Bunlar sorgulanmalıdır.
- Programda Atatürk ve Atatürk ile ilgili konuların verilmiş şekli ve yoğunluğu sorgulanmalıdır.
- Program ana metnindeki beceriler ve bu becerilerin kültürel arka planının programlara ne kadar yansıdığı sorgulanmalıdır (Kavramsal beceriler, Sosyal-Duygusal Öğrenme becerileri, Okuryazarlık becerileri gibi).
- Benlik eğilimlerinin kültürel uyumu ve uyumsuzluğu sorgulanmalıdır (Programlarda bu eğilimler E koduyla verilmiştir).
- Sosyal eğilimlerin kültürel uyumu ve uyumsuzluğu sorgulanmalıdır
- Entelektüel eğilimlerin kültürel uyumu ve uyumsuzluğu sorgulanmalıdır.
- Sosyal duygusal öğrenme becerileri ve kültürel uyum ve uyumsuzluğu sorgulanmalıdır. (Programlarda bu beceriler SDB koduyla verilmiştir).
- Programlarda becerilere dayalı ölçme ve değerlendirme uygulamalarının nasıl uygulanacağını belirsizliği sorgulanmalıdır.

Yayınlanan müfredat bu başlıklar altında tek tek incelenmeli ve değerlendirmeler bu sistematığe göre yapılmalıdır. Böylece müfredatın tamamı hakkında anlaşılır bir değerlendirme yapmak mümkün olabilir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları

Eğitim programları ya da müfredat; bir cemiyetin ortak dünya görüşünün, zihniyetinin ve nasıl bir insan ve toplum modeli oluşturmaya çalıştığına önemli bir göstergesidir. Çünkü bir insanın hayata bakış açısı, inancı ve ahlakı; aldığı eğitimin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Müfredat çalışmalarında şu ana kadar yapılan en önemli yanlışlık; müfredatın, bir öğretilcekler listesi olarak hazırlanması ve adeta içinin **bilgi yığını** ile doldurulacak bir **torba** gibi tasavvur edilmesidir. Halbuki müfredat, dersler için bir **yol haritası** sunmalı ve **derslerin felsefesini** ortaya koymalıdır

MEB, hazırladığı müfredatın tamamında, “uzak hedef” mahiyetinde, bu müfredatın dayandığı nazarî (teorik, kuramsal) temelleri ortaya koymaktadır ki, bu isabetli bir yaklaşımdır. Bu bağlamda 2023’te MEB’in eğitimde yaklaşık iki yıldır devam eden değişim çalışmalarını kapsayan kitapçığında yer alan müfredat perspektifi, baştan-sona ithal mahiyetindeydi. Burada yer alan insan tasavvuru, tamamen yabancı bir gözlükle ve materyalist bir bakışla kaleme alınmıştı. Bu noktada sevindirici olan MEB’in, adeta Oryantalist bir bakış açısıyla kaleme alınan bu metinleri değiştirmiş olmasıdır. Nitekim MEB’in 2024 müfredat taslağına (Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni) bakıldığında, “**Yetkin ve Erdemli Birey**” sloganıyla kaleme alınan öğretim programları perspektifinde, evrensel bilim kadar milli ve yerli içeriğe de yer verilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. **Bu noktada Maarif Platformu MEB’i tebrik etmektedir.** Ancak müfredat perspektifine yapılan bu milli ve yerli giydirmeler çok isabetli olsa da, yeterli değildir. Zira buradaki Maarif Modeli’nin esas aldığı bütüncül birey gelişiminde, zihinsel gelişimin ağırlığı dikkati çekmektedir. Bu durum müfredatın sloganı olan “yetkin ve erdemli bireyin” bilişsel (vukuf) gelişimi için iyi olsa da; buna dair bilgi ve becerilerin k-12 diye bilinen **ithal bilgi ve becerilere dayalı olduğu** gözden kaçmamaktadır. Ayrıca bu müfredatın zihinsel gelişim ağırlıklı olup; beden (eylem), duygular (kalp) ve ruhu adeta “geçişirmesi”, bu çalışmaların aceleye getirildiği veya alt kademe bürokrasinin bu (kalp ve ruh gelişimini) içselleştirmedeği şüphesine yol açmaktadır. Çünkü bu noktada Sayın Bakan başta olmak üzere, MEB’in üst düzey yöneticilerinin kamuoyuna akseden milli ve yerli maariife dair beyanatları ortadadır. Dolayısıyla Maarif Platformu’nun teklifi, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programlarında (Müfredat), bireyde kalp ve ruhun ihtiyaçlarını doyuracak öğrenme çıktıları ve içeriğin giydirilmesi ihtiyacının göz ardı edilmemesidir. Bu konuda yapılanlar iyi ancak yetersizdir.

Bu noktada öğretim programlarının perspektifine yönelik Maarif Platformu’nun tavsiyelerine aşağıda yer verilmiştir:

•Geliştirilen yeni müfredatta, **tekelci yaklaşımın** tortuları temizlenmelidir. Buradaki tekelcilik iki anlamdadır. Birincisi, toplumda İslamî umdelere uygun, kültürümüzle muvafık olarak yaşatılan zenginliği yok sayıp, herkesi her konuda birbirine benzetmek yanlıştır. Bu noktada Platformumuzun tavsiyesi, iyi bir Devlet denetimine tabi; amacı, kapsamı ve uygulaması farklı olan okul türlerine izin vermesidir. İkincisi, tüm okulları merkezi sınavlar bazında ele alıp değerlendiren, başarıyı buna göre ölçen yaklaşımdır. Şurası bir gerçek ki, mevcut merkezi sınavlar test tipi sınavlar olup, bunlar bazı bilgileri (malumat, bilgi) ölçse de, beceri ve kazanımları ölçmeye uygun değildir. Ayrıca bu testlerde sunulan seçeneklere göre cevap verme şeklinin, gerçek hayattaki konum ve derecesinin ne denli açıklandığı oldukça şüphelidir. Dolayısıyla bu testler, MEB’in yeni müfredat sloganı olan “yetkin birey”in yetkinliğini bir dereceye kadar ölçse de, erdemi ve becerileri ölçecek kalibrede değildir. Bu yüzden mevcut ölçme-değerlendirme sistemine alternatif olmasa da, bunu tamamlayıcı olarak mutlaka **farklı ölçme-değerlendirme yaklaşımları** aranmalıdır.

• Geliştirilen yeni müfredatta, “bilgiyi aktarma” tabanlı mevcut yöntemlere; müzakere, akl-etme, eleştiri, deneme-yanılma, yaparak-yaşayarak öğrenme gibi, bilgiyi kullanım esaslı yeni nesil teknoloji tabanlı yöntemlere yer verilmelidir. Bu noktada, Nizamü’l-Mülk, İbni Haldun, Gazali, Ahmet Yesevi, Geylani ve Bediüzzaman’ın insan, bilgi ve toplum tasavvurları, yeni eğitim modelleri için yol gösterici olabilir. Bunun için ise Devlet ve MEB, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de farklı model ve müfredata yol vermelidir. Bu, hem eğitime yeni açılımlar sağlayacak hem de eğitimi daha sivil hale getirerek, sosyal temelini genişletecektir.

• Geliştirilen yeni müfredatta yer verilen çeşitli **okuryazarlık becerileri** isabetlidir. İsbetli olmayan ise, bunların olduğu gibi yabancı literatüre dayandırılmasıdır. Sadece bir örnek olarak,

sorgulayıcı eleştirel bakış ve medya okuryazarlığında, çocuklarımızın safi zihinlerini bulandıracak, taraflı ve yanlış bilgileri filtre edecek **yerli zihinsel süzgeçlere** yer verilmemiştir. Bu durum zihinsel kirlenme, bilişsel çarpıklık ve kimlik erozyonuna yol açabilir.

- Geliştirilen yeni müfredatın bileşeni olarak, **MEB’in ders kitabı temin etme yaklaşımı** gözden geçirilmeli, gerekirse yeniden düzenlenmelidir. Bu noktada mevcut uygulamanın isabetliliğine dair öğrenci, öğretmen, yönetici ve veli geri bildirimine dair görüşlerini alacak detaylı araştırmalar fayda sağlayabilir.
- Geliştirilen yeni müfredat da, diğerleri gibi, “Türkiye’yi Ankara’dan okumak” arızası taşımaktadır. Oysa yine iyi bir devlet denetimi dâhilinde, bölgesel ihtiyaç, talep ve farklılıklar, “Ulus Devlet”e kurban edilmemelidir. Devletin halkına tam güvenmediğini çağrıştıran bu durum, insanımızın renkliliğini grileştirmekte, bölgesel eğitim potansiyelini heba etmekte ve herkesi aynı profile (tek tipe) teşvik ederek, devletten iş bekleyen ve devlete yük teşkil eden bir noktaya getirmektedir.
- Geliştirilen yeni müfredata, mevcut derslere ek olarak, kültür ve medeniyetimize dair, örneğin **Osmanlıca** gibi yeni dersler yer almalıdır.
- MEB, Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde, müfredat geliştirme ve uygulama konularında katılımcı anlayışla **ehil ve liyakatli öğretmenlere** daha fazla inisiyatif tanınmalıdır. Ancak KPSS puanıyla öğretmen istihdam eden bir sistemde ehil ve liyakatli öğretmen yetiştirilmesi mümkün görünmemektedir. Ehil ve liyakatli öğretmen açığını kapatmak için KPSS yerine **çok boyutlu değerlendirme sistemleri** hayata geçirilmelidir.
- Müfredat, okullardaki eğitim ve öğretimin pusulası olsa da, katı ve temel belirleyici olmamalıdır. Öğrencilerin sınıf düzeyi yıla, müfredat bitirmeye alternatif olarak, yeterlik esaslı olarak da temin edilebilir. Zira zekâ gibi, öğrenme hızları da çeşitlidir. Yapılacak sağlıklı ölçme ve komisyon değerlendirmesi sonucuna, bir müfredatın öğrenme çıktılarına sahip birey, üst sınıfa geçebilmelidir.
  - MEB, ders kitabı gibi **müfredat tekeline kırıp**, okul, öğretmen, öğrenci ve velilere kitap ve müfredat seçebileceği alternatifli, esnek bir yapıyı tartışmalıdır.
- Ders kitapları gibi müfredatta da, öğrenme çıktılarıyla bağlantılı olarak yer verilen görsel ve karaktere özen gösterilmelidir. Örneğin, Tan, Acar, Işıl vb. isimlere medeniyet ve kültürümüzde iz bırakan isimler de eklenebilir. Zira bu örtük mesajlar kimlik ve kişilik inşasında yerlilik ve milliliği çağrıştırmaları bakımından önemlidir. Diğer taraftan müfredat/kitap içeriğinde yer elan çizimlerde, toplumun her kesimi yansıtılmalıdır. Örneğin başı açık ve kapalı bayan resmi oranı gibi.. Ayrıca müfredat/kitap içeriğinde yer verilen edebi metinlerde ve özellikle fen eğitiminde ve doğa temalarında, Yaratıcı’yı görmezden gelen, tabiatperest ve esbabperest dil, söylem, sembol ve mesajlara, örtülü veya açık şekilde yer vermekten kaçınmak önemlidir. Örneğin: “Yaratılıyor” yerine; “oluşuyor, meydana geliyor” gibi Yaratıcı’yı dışlayan ifadeler, materyalist ve seküler bir bakış açısının ürünüdür. Bu noktada Bediüzzaman’ın ısrarla vurguladığı “manay-ı harfî” dili yol gösterici olabilir.
- Ders kitapları gibi müfredatta dikkati çeken bir husus da, belirli bir yaşam tarzının vurgulanmasıdır. Örneğin yılbaşı (Noel) heyecanı yaşayan aile tasvirlerinin ön plana çıkarılması, Osmanlı döneminin geleneksel hayat tarzının unutturulması gibi. Ayrıca ders kitapları gibi müfredat dilindeki, “sayıltı, etkinlik, portfolyo, vb.” kelimelerin empozesi, yaşayan nesli yabancılaştırma vb. riskleri içerdiği açıktır

- Müfredattaki öğrenme çıktıları, içerik ve eğitim durumları; öğrencilerin niyet, amaç, merak, sebatını esas alan, ezberden ziyade, “Ne?” sorusunun cevabından ziyade, “Neden?, Niçin ve Nasıl?” sorularının cevabına ulaştıracak şekilde tasarlanmalıdır. Bu konuda İslam düşünür ve filozofları yanında, bilime doğru hedef çizen Batılı bilim insanlarından da istifade edilebilir.
- Müfredattaki öğretim programı perspektifine yakından bakıldığında, referans vermeden Batı kaynaklı bilinen felsefelerin izleri rahatlıkla görülebilir. Bunda yadırganacak bir durum da yoktur. Yadırganması gereken, 1400 yıllık İslamî tecrübenin ortaya koyduğu felsefelere temas edilmemesidir. Oysa bu felsefeye dayalı eğitimin, **devletimizi yüzyıllarca omuzladığı** malumdur. Tavsiyemiz, müfredat ve ders kitaplarındaki insan, bilgi ve toplum tasavvurunda, Batı felsefesi yanında, İslam felsefesinin de gereğine uygun öncelik verilmesidir. Zira topyekûn eğitim sisteminin bugün bocalamasının altında yatan en önemli sebeplerden birisi de, pusulasını kaybetmiş gemi misali, yerli ve milli bir felsefi rehber eksikliğidir. Yapılması gereken John Dewey kadar, Nurettin Topçu’ya da kulak vermektir. MEB, bu husustaki boşluğu (varsa) doldurmak için tez veya projelere (ilgili her kesim ve herkesin katılacağı) başvurabilir.
- MEB, müfredatı, Batı realitesi ve ürünü olan, bilinen eğitim felsefelerinin kalıplarına sıkıştırma gayreti gütmemelidir. Zira bu jakoben bir tavır olup, kendi insanımızı oryantalist bir bakışla analiz etmeye benzer.
- Ders kitapları gibi müfredatta da, “bilimin inançsızlığa alet edilmesi” gibi bir geleneğin tortuları mutlaka temizlenmelidir. Bu meyanda dil ve üslupta azami dikkat gösterilmelidir. Örneğin yaratılışa dair; “tabiât”, “doğa”, “tesadüf”, “mekanizma”, “kanun” gibi kavramlar çok dikkatli kullanılmalıdır.
  - Ders kitapları gibi müfredatta da, bilgi ve beceriler, ahlaki bir kapta sunulmalıdır. Zira **ahlak, bilgiyi, ideolojiden kurtaran bir aracıdır**. Zira ancak bu şekilde müfredatın sloganı olan “yetkin ve erdemli” birey yetiştirilebilir. Bu noktada Maarif grubunun tavsiyesi, müfredatta yer alan sosyal ve duygusal öğrenme çıktıları ve bunlara dair içeriğin kalp ve ruh boyutlarının altının iyi doldurulmasıdır. Sezai Karakoç’un “Ağır sanayi, ağır kültür ister” sözü ile Nurettin Topçu'nun “Öğrenmek zekânın, yapmak ahlakın işidir.” sözü bu gerçeğin altını çizer. Sağlam insan olmadan sağlam para, sağlam para olmadan da sağlam ekonomi inşa edilemez. Esas olan kendi kimliğimiz ve kültürümüz ile var olmak, kalkınma ve ilerleme odaklı bir zihniyet yapısı oluşturmaktır. Müfredat bu ortamı sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır.
- Yeni müfredatta, bireyin bütünsel gelişimi (**zihin, beden, kalp ve ruh**) vurgusu çok isabetlidir. Bunlara, **finansal okuryazarlık** gibi bireyin ekonomik yaşam niteliğini artıracak eklemeler de oldukça isabetlidir. Ancak bu okuryazarlık eklemelerinde; sıfır israf ve iktisatlı hayat prensipleri, sanat, estetik, ahlak, maneviyat gibi boyutlar ihmal edilmiş gibi görünmektedir. Bunların tahkim edilmesi önemlidir.
- Ders kitapları gibi müfredatta da, zengin bir kelime hazinesi gerektiren dil kullanılmalıdır. Zira insan kelime ve kavramlarla düşünür ve hayal eder.
- Ders kitapları gibi müfredatın da, medeniyetimiz ve kültürel tarihimizle barışık olması dahası oradan beslenmesi çok önemlidir. Zira bireyde hafıza ne ise, toplumda da tarih odur. Hafıza zaafının nelere yol açtığı ise malumdur. Kaldı ki bunda istifadeye medar olduğu kadar iftihar edilecek dayanaklar vardır. Biz yaşayan nesli tarihimizle doğru olarak buluşturamaz isek, bu boşluğu başkalarının yanlış biçimde doldurduğu aşikârdır.

Gençlik arasında inançsızlık, kimliksizlik, sapkınlık sorumsuzluk dalga dalga yayılıyorsa; aşağılık kompleksi umumi bir araz halini almışsa bunda, tarihi gerçeklere, kültür ve medeniyetimize, inanç ve değerlerimize ayna olamayan mevcut müfredatın payı büyüktür. Bu konuda Fuat Sezgin'in çalışmaları deniz feneri misali yol gösterici olabilir. Fuat Sezgin Ortaçağdaki Müslümanların bilim mirasını ortaya çıkaran kapsamlı çalışmalar yaptı. Bu çalışmalarda İslam medeniyetinin özellikle matematik, astronomi, geometri, fizik, kimya, tıp, coğrafya, felsefe gibi pozitif bilim alanlarında kaydettiği gelişmeler ve bu gelişmelerin batı medeniyetinin doğuşu üzerindeki etkisini ele aldı. Medeniyetimizin değerini ve derinliğini, çapını anlayabilmek için Fuat Sezgin'i ve çalışmalarını tanımak şart olmaktadır. Şu anda en elzem vazife ve biricik çıkış yolu ruhumuzu, zihnimizi, dimağımızı besleyen ve bizi biz yapan maarif, medeniyet, insan, bilgi, ahlak, erdem, toplum, öğretmen ve öğrenci özelliklerimizi kazandıracak öncü projeler hazırlamaktır. Özellikle Fuat Sezgin'in çalışmaları ile gün yüzüne çıkan bilim tarihi gerçeklerinin ders kitaplarının yansımalarıdır.

- Yeni müfredatta yer alan amaç ve öğrenme çıktıları ile bunlarla alakalı bilgi, beceri ve yeterliklerin çok büyük kısmı dünyevi olması, hem varoluştaki **madde-mana dengesi** ve hem de bu müfredatın temel savı olan “yetkin ve erdemli birey” dengesi için bir eksiklik. Manevi hedef ve amaçlar olamadan, yetkin ve erdemli birey nasıl yetiştirilebilir? Bu meyanda, atalarımızın yüzyıllarca ilham ve enerji aldığı, “İ'lâ-yi Kelimetullah”, “Nizam-ı Âlem”, “**Fütüvvet Ahlakı**”, ve “İnsan-ı Kamil” hedefleri yol gösterici olabilir.
- Ders kitapları gibi müfredatın da, mukteza-yı hale mutabık olarak mevcut dijital teknolojilere aşına nesle uygun olarak ihdas edilmesi önemlidir. Akif'in tabiriyle, bu durum “asrın idraki” için önemlidir. Bu meyanda, ders kitapları ve öğretim materyallerinde Grafik Tasarım Yazılımlarına (İllüstratör) ve Üç Boyut (3D) programlarına yer verilmelidir ki, bu durum, MEB'in dijitalleşmesi bakımından da önemlidir. Bu meyanda, yerli ve milli içerikle donatılmış dijital eğitim oyunlarının tasarımı da önemlidir. Medeniyet ve kültürümüzün klasikleri mahiyetinde olan eserlerin dijital forma, 3D oyun formatına uyarlanması fayda sağlayabilir. Öğrencilere, doğru sosyal medya davranışı kazandırmak için, MEB'in tarif edeceği çerçevede okul, sınıf, ders bazlı sosyal medya platformları oluşturulabilir ve bunların içeriği eğitimle alakalı güncel etkinliklerle doldurulabilir.

Ders Kitaplarının Yazımı

Avrupa'da bir kitap yazılıyor, hemen getirip alıyoruz. Bizim hayatımıza uyup uymadığı, bizim dilimize, düşünme mantığımızı, geçmişimize yakışıp yakışmadığını kontrol etmeden **malumat kopyacılığı** yapıyoruz.

Halbuki edilgen ve nesnel biri olarak değil; etkin biri olarak kaldığımız takdirde varlığımızı devam ettirebiliriz. Bunun için malumata (bilgi) karşı katkıda bulunmamız, eleştirel bir gözle bakmamız, irdelememiz, sorgulamamız lazım. Yeni ve bize yakışan değerlerle örtüşen şekilde sınıflama yapmak gerekir. Dünya köy oluyor, evet ama bu “köy” tek “muhtar tarafından yönetilmemelidir. **Biz kendi farklılığımızla yaşamak, kendi zenginliğimizle hayatta kalmak istiyoruz.**

Bugün dünyanın eğitimini yönlendirenler, hiç de sandığımız gibi meseleye **teknoloji, başarı, gelişmişlik** gibi kavramlarla bakmıyorlar. Küresel şer mihraklar eğitimle **kapitalist tüketim sistemini** dünyaya hâkim kılmak istiyorlar. Eğitimin bir **savaş arenası** olduğu henüz ülkemizde kavranılmış bir konu değil. Bütün mesele maziye kapalı kulakların açılması, Batıya meftun uyuyan gözlerin hakikat sabahında uyanmasıdır. Eğer bunu gerçekten anlamak istiyorsak, mahallemizdeki ilkokulun, ya da ortaokulun amaçlarına ve müfredatlarına; tarihin öğretiliş şekline bakmak yeterli

olacaktır. Orada çocuk ve gençlerin zihinsel ve ruhsal olarak nasıl bir öğütüme maruz bırakıldığını görebiliriz.

Şimdiye kadar bütün çabamız **başkalarının kavramlarıyla** kendi dünyamızı kurmaya çalışmak oldu. Halbuki göklere yükselmek ancak köklere yönelmekle mümkündür. Köksüz ağaçtan meyve bekleyemeyiz.

Gördüğünüz ve bildiğiniz hakkında konuşabilirsiniz. Durduğumuz yeri ve alanı bilmediğimizden başkaları bizim adımıza yerimize sahip çıkmaktadır. Bu sebeple Milli Eğitim Bakanlığı'nın müfredat çalışmalarını zihinsel özgürlüğe atılmış bir adım olarak görüyoruz. Bu yolda alınacak daha çok mesafe olduğunu da biliyoruz.

Bu yolda **ders kitaplarının yeniden yazımında** rehber olacak bazı tekliflerimizi aşağıda sunuyoruz.

- Ders kitapları; konu, eğitim-öğretim ve entelektüel (alan bilgisi, pedagoji bilgisi ve genel kültür bilgisi bakımından) yeterliğe sahip ehil kişiler tarafından kaleme alınmalıdır.
- Ders kitapları; 21. Yüzyılın dijital pedagojik ilkelerine uygun, genç nesillerin kuşak özelliklerine göre kaleme alınmalıdır. Bu meyanda içeriği evrensel ilmi bilgilere ek olarak, milli ve yerli bilgi ve görseller içeren “E-Kitaplar” mutlaka denenmelidir.
- Ders kitapları; öğrencinin, okul veya öğretmen olmadan da, öğrenebileceği bir pedagojik anlayışla kaleme alınmalıdır.
- Ders kitapları; öğrenciyi, merkezi sınavların sultası ile çoktan seçmeli test sınırlılığında kurtaracak, düşünmeye imkan tanıyan ve keşfe dayalı öğrenmeyi öne çıkaracak bir anlayışla kaleme alınmalıdır. Bu meyanda sadece malumat (information) değil, bilgi (knowledge) ve hikmete (wisdom) de yer verilmelidir. Bu silsilenin oluşturulmasında İslam Felsefesindeki “ilm-el yakin”, “ayn-el yakin” ve “hakk-el yakin” sınıflaması yol gösterici olabilir.
- Ders kitapları; Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin yansıması olan müfredattaki milli ve yerli ruhu yansıtacak şekilde kaleme alınmalıdır. Bu durum evrensel muhtevadan vazgeçilmesi değil, bu muhtevanın yerli ve milli kapta ve ahlaki kalıpta sunumu anlamındadır. Bu sunumda iletişim ve aktarma dili, Darwinist, Pozitivist ve seküler tortulardan mutlaka arındırılmalıdır. Eğitim sistemine içerden ya da dışarıdan sızan demokratik ve pedagojik olmayan müdahalelere; özellikle ders kitaplarında ve müfredatta hâkim, üstü örtülü inkâr diline son verilmelidir.
- Ders kitapları; sadece muhteva ve testlerden müteşekkil olmamalı, dersin işlenişine dair “Kâinat kitabını okuma” ile “Kıssadan hisse” ve ilham veren gibi anlamalar içerek, gözleme, akıl yürütmeye ve tecrübeye dayalı, teknoloji tabanlı yeni yöntem ve teknikler de kullanılarak, bu hususta öğretmene yol gösterici olmalıdır.
- Türkiye'nin dünyada iş kazaları bakımından ilk sıralarda yer almasının sebebi, en çok ilaç tüketen ve sağlık harcamaları en önde, obezite sıralamasında ilk sıralarda yer alması, eğitimin güvenlik ve tedbir, sağlıklı-doğru ve sade ve doğal beslenme kültürü vermemesi ile ilgilidir. Ders kitapları; örneğin “hayat bilgisi” dersindeki muhteva ve etkinlikler, evrensel olduğu kadar yerli ve milli realiteleri, mesela Türkiye'nin deprem kuşağında yer aldığı (bilgi ve görselleri) gibi gerçekleri içermelidir.
- Ders kitaplarının içerdiği bilgi, üslup ve görseller (Anadolu insanını dışlamayan resimler), kültürel kodlarımızla **Türkiye sosyolojisi** ile uyumlu olmalıdır.

- Yaşadığımız dünyanın bugünkü küresel ve iktisadi dengesindeki bozulmasının en büyük sebebi yine insanoğlunun yaratılış kanununa aykırı hareketleri, iktisatsız davranışları ile çevreyi kirleterek ve Allah'ın koyduğu ekolojik dengesini bozarak hoyratça yaptığı üretim sistemi ve çılgınca yaptığı israfa dayalı tüketim eylemleri olmuştur. Bu durum aynı zamanda ülkemizin de bir çok iktisadi çıkmazlarımızın temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla eğitimimizin israf değil iktisat esaslı prensiplere bağlı olarak hazırlanması zaruret arz eder.
- Ders kitapları; müfredatın bileşeni olarak ele alındığında, müfredatın arka planındaki felsefi ve düşünsel dayanaklar, kitaplarda da hissedilmelidir. Bakanlığın müfredat yenilemedeki sloganı olan “Yetkin ve Erdemli İnsan” hedefinin içi iyi doldurulmalıdır. Buradaki “Yetkin” zihinsel olarak 21. Yüzyıl bilgi ve becerileri; “Erdem” ise, 21. Yüzyılın zihinsel bakımdan gelişmiş, kalp (duygu) ve ruh bakımından dengeli insanı netice verecek, yerli ve milli içerikle tahkim edilmelidir. Bu başarıldığında, başta İslam Dünyası olmak üzere küresel yansımaları olacağı muhakkaktır. Zira Gazze olaylarından sonra insanlıkta ciddi bir anlam odaklı zihin-kalp-ruh dengesi arayışı ve vicdani duruş arzusu tezahür etmiştir.
- Ders kitaplarında muhtevanın dilinde medeniyet ve kültür kodlarımız dikkate alınmalı, bir asır önce kadim devletimizin sonlandırılmasının baş müsebbibi İngiltere'nin diline gösterilen müsamaha, aidiyet ve değer ölçeğinde akraba ve komşu toplulukların dillerine de gösterilebilmelidir. Bu meyanda menfi milliyetçiliği çağrıştıran, ayrıştırmacı, ayırmacı ifadelerden kaçınılmalıdır. Kamuoyunda kullanılan dille fazla oynanmamalıdır. Zira insanın kelime ve kavramlarla düşündüğü hatırlanırsa, bunun doğrudan düşüncüyü olumsuz etkileyeceği açıktır.
- Ders kitaplarında mukaddes ve inanca dayalı değerleri yok sayıcı ve aşağılayıcı ifadelerden özenle sakınılmalı, “*Batılı tasvir safi zihinleri idlâldir*” kaidesine göre, yabancılaştırıcı analogi ve tasvirler, sunulan resimler, anlatılan hikâye ve diğer unsurlarda buna riayet edilmesi önemlidir.
- Ders kitapları, öğrenciyi sadece zihinsel ve bedeni olarak değil; duygu (kalp) ve ruhun ihtiyaçlarını da besleyecek şekilde kaleme alınmalıdır. Bu meyanda kitaplarda “ilim-amel, teori-pratik, söylem-eylem” birlikteliği sağlayacak etkinliklere yer verilmelidir.
- Bakanlığın eğitim programları “modern, çağdaş, bilimsel” etiketleriyle manayı inkâr eden ve insanı hayvan gören Batılıların materyalist anlayışını taklit etmemelidir. Evrensel ilkeler, tarafsız olmak gibi kavramlar, Batılıların dünyayı yönetmek ve diğer insanları kendi hükümleri altına almak için uydurduğu aslında illüzyonist kavramlardır. “Tarafsız”, “evrensel” ve “etik” olmak Batılılara alan açmak için araç görevi yapmaktadır. Maarifin, tarihin ve edebiyatın hatta fen bilimlerinin tarafı vardır. **Bilimler bize dinimizi, kültürümüzü ve değerlerimizi öğrenmeye yardımcı olmalıdır.** Müfredat bu mantık ve bakış açısı ile hazırlanmalıdır. Eğitim insanımıza, kendi ülkemizde **meslek kazandırmalı; ekmek ve iş kapısı** olmalıdır.
- Cemil Meriç'in “**Haçlıların en büyük zaferi tarih kitaplarımızdır**” sözü maalesef ders kitaplarında gerçekliğini sürdürüyor. Ders kitapları vasıtasıyla kendi kendimizi küçümsüyor ve aşağılıyoruz. Ülkede yapılacak en büyük ve en köklü icraatlardan biri tarih kitaplarını yeniden gözden geçirerek yanlışları düzeltmek olacaktır... Üniversiteler tarih kongreleri ile ve çeşitli ilmi aktivitelerle resmî tarihteki yanlışları ortaya koymalıdır. Sahasının uzmanı akademisyenlerden oluşan ekiplerin ilmi onayı ile **gerçek tarih** yeniden yazılmalıdır.

Tekelci Müfredat Sorunu

Milli Eğitim Bakanı sayın Yusuf Tekin 3. İstanbul Eğitim zirvesinde, konuyu ele aldığı konuşmasında “Kendimize ait yepyeni bir eğitim sistemi, yepyeni bir eğitim felsefesi inşa etmek durumundayız” dedi.

Peki kendi modelimize geçiş için işe nereden başlamamız gerekir? Her şeyden önce kendi modelimizin önündeki engelin ne olduğunu açığa çıkarmak durumundayız. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli bu yolda atılmış bir ilk adım olabilir. Ancak kendi modellerimizin önü **Tevhidi Tedrisat** yasaları ile kesilmektedir.

Tevhidi tedrisat kalkmadıkça ülkemizde yerli ve milli eğitim/maarif potansiyellerinin ve alternatiflerinin yönünü/önünün açılması mümkün görünmüyor. Milli Eğitim Temel Kanunu ve tekelci müfredat; halka rağmen, kendi halkını dışlayan ve ona güvenmeyen “sömürü düzeni” uygulamalarıdır.

Ülkemiz için yerli eğitim modelleri geliştirenler hiç gündemde olmadıysa, sebebi Tevhid-i Tedrisat uygulamasıdır. Çözüm insanımıza bırakılsaydı, bin yıldır ülkeye âlim, arif ve hâkim insanlar yetiştiren ecdadımızın büyük bir muvaffakiyetle uyguladıkları okul sistemleri, çağın gerekleri ile birleşerek yeniden arz-ı endam edecekti.

Tevhid-i tedrisatla öğretmenlerin modern dünyada vizyonlarını daraltan **müfredat tekeli**ni kaldırdığımızda çocuklara hayattan uzak çağdışı müfredatlar, dayatılmış olmaktan kurtarılacaktır. Okullarımızın, kendini besleyen kaynaklarına dönerek, köklerini bulması ve ruhuna/manaya kavuşmasının kısa ve kestirme bir yolu varsa o da: **Müfredat tekelinin kaldırılması, tevhid-i tedrisat uygulamasına son verilmesidir.**

Cumhuriyet’in ilk yıllarında Tevhidi Tedrisat yani eğitimin bütünlüğü kanunuyla tüm öğretim kurumları tek çatı altında toplanmıştı. MEB’in tek patron olması en büyük bir yanlışlık oldu. Tevhidi tedrisat gibi uygulamalarla ve bu amaçla çıkarılan kanunlarla esasen eğitimin halka mal olmasının önüne geçilmiştir.

Müfredat üzerindeki tekelci yapının kalkması halinde kendimize ait özgün modelleri hayata geçirme şansı ortaya çıkacaktır. Yerli talim ve terbiye modelleri hiç gündemde olmadıysa sebebi Tevhidi Tedrisat ile ilgili yasalar ve yasalarla ortaya çıkan müfredat tekeli. Hâlbuki insanımıza güvenilseydi, çözümün bir parçası olacak imkânlar verilseydi, yani müfredat tekeliinden vazgeçilseydi, bırakılsaydı, Nizamü’l-Mülk ve İbni Haldun’dan Gazali’ye, Ahmet Yesevi’den Geylani’ye, Bediüzzaman’a kadar nice ekoller hayat bulacaktı. Bin yıldır ülkeye âlim, ârif ve hâkim insanlar yetiştiren ecdadımızın büyük bir muvaffakiyetle uyguladıkları okul sistemleri, çağın gerekleri ile birleşerek yeniden arz-ı endam edecektir.

Sonuç ve Değerlendirme

Sadece öğretime dayanan Millî Eğitim, işin terbiye kısmını ve ahlâk yönünü daima ihmal etti. 20. yüzyılın Türkiye’si, öğretimi fırsatçı ve menfaatçi pragmatizm çerçevesinde düzenledi. Ahlakilik esas olacakken ahlaksızlık öne çıktı. O yüzden ahlakı esas alan yeniden bir müfredat yapılmasına şiddetle ihtiyaç vardır. Öğretim sistemi öğretme yanında etkili bir terbiye cihazı da olmalıdır. Bilgili nesiller yetiştirmek, aynı zamanda ahlâklı, yüksek karakterli nesiller yetiştirmek anlamına gelmelidir.

Bugün Türkiye’nin yaşadığı problemler, her alanda ahlâkî kaygının fiillerimizden dışlanmasıyla ilgili görünüyor. Durdurulamayan fiyat yükselişleri, meslek ve ticaret ahlakının ölmesi, hep bunun bir yansımasıdır. En başta şahsî menfaatini milletin önüne geçiren yaygın bir anlayışla karşı

karşıyayız. Çünkü müfredatlar, felsefesi ile, öğrencilere, “geleceğini kurtarmak” adına yalnız kendi egosunu düşünmeyi telkin ediyor.

Milletin binlerce yıl içinde süzüp getirdiği ahlâkı müfredatta esas yapmamış olmamızın ve hatta dışlamamızın ağır faturasını ödüyoruz. Sadece kanunlarla, polis zoruyla insan ve toplum ilişkilerinin sıhhatli ve doğru bir şekilde temin edilemediği ortada. Sosyal yaşamda şehirdeki trafik kurallarından çevreye saygı göstermeye kadar bütün normların uygulanabilmesi için müfredatların adap ve edep sahibi fertler yetiştirebilecek şekilde planlanması gerekir.

Dersler, hakikat, medeniyet ve kültür öğretisi olmaktan çıkarsa dünyevi sonuçları amaç haline gelir; sınavlar eğitimin yerini alır. Öğrenci diploma avcısı haline gelir. Salt sınav başarısına odaklanan çocuk yetiştirmek eğitime bir numaralı gaye olur. Bu durumu Nurettin Topçu şu şekilde ifade etmektedir:

“Asrımızın, ihtisas asrı olduğu ve bütün ilim kollarında keşiflerin günden güne çoğaldığı su götürmez bir realite iken, ilkokulun dördüncü sınıfından lisenin son sınıfına kadar dersleri birbiri üzerine yığıyor ve her birini döne döne tekrar ediyoruz.”, “Her telden biraz çalmak, pek sathî ansiklopedik bilgilere sâhip olmak insanı derin tefekküre ısındırmaz.”

Adına “paralel müfredat” diyebileceğimiz ÖSYM’nin oluşturduğu merkezi sınav yapısı, eğitimi, merkezi sınavların altında bırakmaktadır. Ölçme ve değerlendirme sistemi; becerileri ve meziyetleri, analitik düşünceyi, yorumlama gücünü ve üretkenliği değerlendiren konuma yükseltilmedikçe yeni müfredatın hayata geçmesi güçleşecektir.

Bunun için de ilk iş olarak, geniş katılımlı istişarelerle lise mezununda olması gereken bilgi ve beceriler ortaya konulmalıdır. Yani lise eğitimi, misyonsuzluktan/amaçsızlıktan kurtarılmalıdır.

Meslekleri itibarlı hale getirdiğimizde, mezunlara iş garantisi verdiğimizde zaten üniversite önünde yığılma kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Tabi ki bu arada üniversitelerimiz itibarlı ve kaliteli eğitimi ile her geçen mezun olduğu yapı ve anlayıştan kurtarılmalıdır. Görüldüğü gibi Bakanlığın Yüksek öğretim ve diğer birimlerden kopuk bir şekilde sadece müfredat çalışmaları ile mevcut sorunlara çözüm bulunması zordur. Lise ve mesleki eğitimi yapılandırırken bürokratlar yanında iş dünyasının da temsilcileri bir araya gelmeli. İlk okuldan üniversiteye eğitim bir bütün olarak ele alınmalıdır. Kontenjanlar ülkenin ihtiyaçlarına göre belirlenmelidir.

Mesleki eğitimi önceleyen lise eğitimi ve üniversite eğitimi birlikte bütüncül olarak ele alınmadığından ortaya aşağıdaki tablo çıkmaktadır.

- İşsiz bırakmayı gaye edinen bir eğitim sistemi,
- Ülkenin milli kaynaklarını ekonomik ve etkin kullanmayı değil, bu kaynakları israf etmeyi hedef edinen bir okul ve müfredat düzeni,
- Ülkenin milli ekonomisini geliştirmeyi değil, bilakis gelişmesini ve büyümesini önlemeye matuf kurgulanan bir yapı,
- Milli birlik ve bütünlüğün değil, bilakis kültür emperyalizminin zeminini hazırlayıp oluşan bu zemindeki boşlukları her türlü zararlı dış kültür ve ideolojinin girişine meydan açan eğitim sistemi ve müfredat yapılanması ile karşı karşıyayız.

Bakanlık bu problemlerin farkında olduğundan müfredata kimlik ve misyon getirmeyi öne almış bulunuyor. Misyonsuzluğun ve gayesizliğinin en açık göstergesi, eğitimin sınavlardan ibaret hale gelmiş olmasıdır. Yeni müfredat çalışmalarını, eğitimi misyonsuzluktan ve gayesizlikten kurtaracak

çözüm yolunda atılmış bir adım olarak değerlendiriyoruz. Alınması gereken çok daha büyük mesafeler bulunduğunun farkındayız. Bakanlık hazırlanan modelin eksiklikleri ile değerlendirilmesini istemektedir. Bu çağrıya uyarak bu raporu hazırlamış bulunuyoruz.

EDİTÖRLER: Burhan Akpınar (akademisyen, eğitim bilimleri), Osman Çakmak (akademisyen, Maarif Platformu Başkanı), Tahsin Gülhan (eğitim yönetim Danışmanı), Ali Çankırlı (pedagog, yazar)

TEŞEKKÜR. Maarif Platformu öncülüğünde hazırlanan bu değerlendirme/analiz çalışmasına katkı sunan uzman ve akademisyenlerin isimleri aşağıda sunulmuştur:

Abdullah Eker (Dr. öğ. üyesi, Balıkesir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi), Adem Tatlı (Prof. Dr., emekli akademisyen, yazar), Ahmet BARUT (eğitim uzmanı, öğretmen), Fatih Mehmet Coşkun (Doç. Dr., Medeniyet Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa Fakültesi), İsmail Aydoğan (Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi), Burhan Akpınar (Prof. Dr., Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi), Gürkan Ergen (18 Mart Çanakkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi), Osman Çakmak (Prof. Dr., İstanbul Rumeli Üniversitesi), Özkan Sapsağlam (Doç. Dr. Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi), Said Ceyhan (Doç. Dr., Bartın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi),